

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi • digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

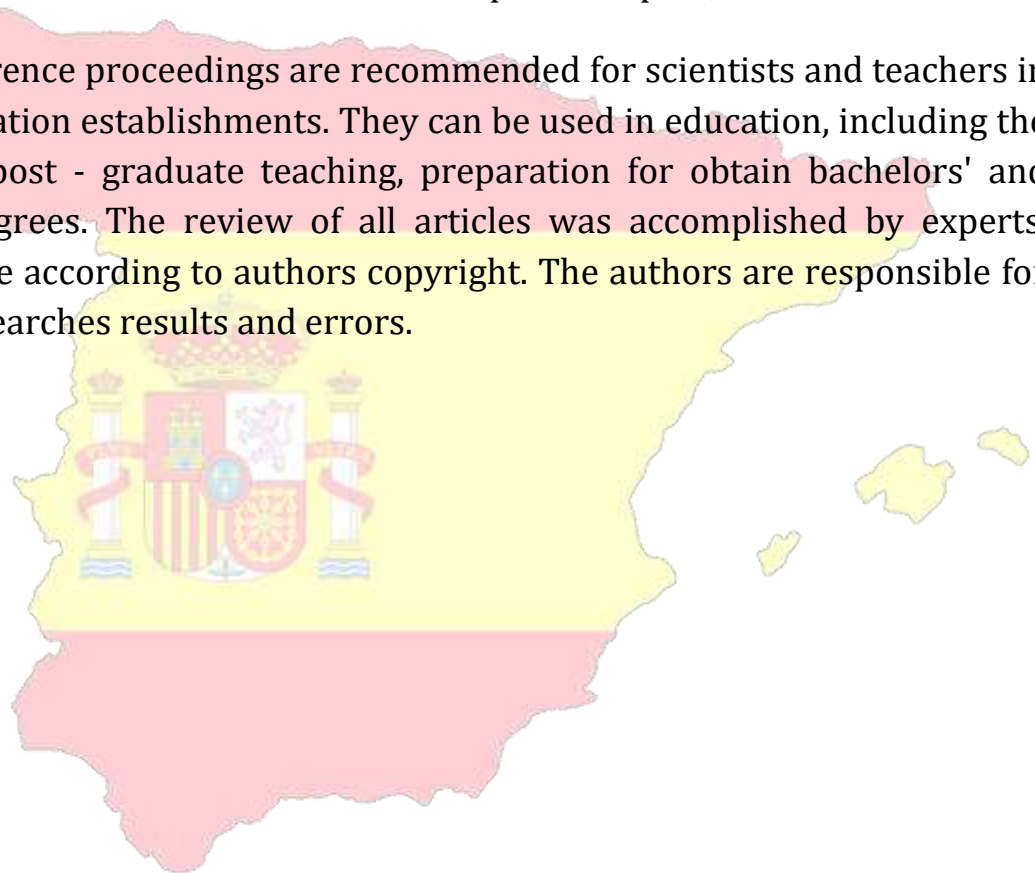

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION: a collection scientific works of the International scientific conference – Madrid, Spain, 2026, Issue 1.

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION**». Which took place in Spain, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Odamda parazitlik qiluvchi sodda hayvonlar**Odilova Nilufar Sodikjon kizi**

Andijon Davlat Tibbiyot Instituti assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada odam organizmida parazitlik qiluvchi sodda hayvonlar (protozoalar)ning biologik xususiyatlari, hayot sikli, tarqalish yo'llari hamda ular keltirib chiqaradigan kasalliklar tahlil qilinadi. Xususan, Entamoeba histolytica, Plasmodium turlari, Giardia lamblia, Trypanosoma va Leishmania kabi protozoalarning tuzilishi, ko'payish mexanizmlari va patogen ta'siri ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, parazitlar kasalliklarning epidemiologik ahamiyati, inson salomatligiga salbiy ta'siri hamda ularning oldini olish choralariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqola biologiya fanini o'rganayotgan o'quvchilar va talabalarda parazitologiya bo'yicha bilimlarni kengaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sodda hayvonlar, protozoalar, parazitizm, odam parazitlari, amebioz, bezgak, giardioz, tripanosomoz, leyshmanioz, hayot sikli, patogenlik, epidemiologiya, profilaktika.

Kirish. Bugungi kunda inson salomatligiga tahdid solayotgan omillardan biri parazitlar kasalliklar bo'lib, ularning muhim qismini odam organizmida parazitlik qiluvchi sodda hayvonlar — protozoalar tashkil etadi. Ushbu mikroorganizmlar bir hujayrali tuzilishga ega bo'lishiga qaramay, murakkab hayot sikli, tez ko'payish qobiliyati va yuqori darajadagi moslashuvchanligi bilan ajralib turadi. Protozoalar tomonidan chaqiriladigan kasalliklar dunyoning ko'plab mintaqalarida, ayniqsa iqlimi issiq va sanitariya sharoitlari yetarli darajada rivojlanmagan hududlarda keng tarqalgan.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab odamlar bezgak, amebioz, giardioz, leyshmanioz kabi protozoal kasalliklar bilan zararlanadi. Bu kasalliklar nafaqat inson hayotiga xavf tug'diradi, balki mehnat layoqatining pasayishi, bolalar o'rtasida rivojlanishning sekinlashuvi va ijtimoiy-iqtisodiy yo'qotishlarga ham sabab bo'ladi. Shu bois odamda parazitlik qiluvchi sodda hayvonlarni o'rganish tibbiyot va biologiya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Sodda hayvonlar orasida odam uchun xavfli bo'lgan turlar turli yo'llar bilan organizmga kiradi: ifloslangan suv va oziq-ovqat mahsulotlari, qon so'ruvchi hasharotlar hamda bevosita aloqa orqali. Ularning hayot siklini, rivojlanish bosqichlarini va patogen ta'sir mexanizmlarini chuqur o'rganish kasalliklarni erta aniqlash va samarali profilaktika choralarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur maqolada odam organizmida parazitlik qiluvchi asosiy sodda hayvonlar turlari, ularning biologik xususiyatlari, tarqalish mexanizmlari hamda inson salomatligiga ta'siri ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, protozoal kasalliklarning oldini olish usullari va gigiyenik choralarining ahamiyati yoritib beriladi.

Asosiy qism. Sodda hayvonlar biologik tizimlarning evolyutsion jihatdan eng qadimgi vakillari hisoblanadi. Ular bir hujayrali tuzilishga ega bo'lsa-da, metabolizm, harakat va ko'payish kabi murakkab hayotiy jarayonlarni amalga oshira oladi. Protozoalar orasida odam organizmida parazitlik qiluvchi turlar alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Ushbu parazitlar mezbon tanasida yashab, uning oziqa moddalari hisobiga hayot kechiradi. Natijada organizmida funksional va morfologik o'zgarishlar yuzaga keladi. Ilmiy dissertatsion tadqiqotlarda protozoal kasalliklar global sog'liqni saqlash muammosi sifatida qayd etilgan. Ayniqsa, sanitariya-gigiyena sharoitlari yetarli bo'lmagan hududlarda bu kasalliklar keng tarqalgan. Tadqiqotlar protozoal infeksiyalar aholining ijtimoiy-iqtisodiy holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishini isbotlagan. Odam organizmiga parazit sodda hayvonlar asosan alimentary yo'l orqali kiradi. Ifloslangan suv va yetarlicha qayta ishlanmagan oziq-ovqat asosiy manba hisoblanadi. Ayrim protozoalar esa transmissiv yo'l bilan yuqadi. Bunda qon so'ruvchi hasharotlar muhim vositachi bo'lib xizmat qiladi. Parazit organizmga kirgach, ma'lum a'zolarga moslashadi. Ichak, qon va to'qimalar ular uchun qulay muhit hisoblanadi. Ichakda parazitlik qiluvchi sodda hayvonlar orasida *Entamoeba histolytica* yetakchi o'rinni egallaydi. U amebioz kasalligini keltirib chiqaradi. Dissertatsion ma'lumotlarga ko'ra, amebioz bilan kasallangan bemorlarning 12–15 foizida og'ir klinik holatlar kuzatiladi. Amebalar ichak shilliq qavatini yemirib, nekrotik jarayonlarni yuzaga keltiradi. Bu holat qonli diareya bilan namoyon bo'ladi. Ayrim hollarda parazit jigarga o'tadi. Natijada jigar absessi rivojlanishi mumkin. Amebaning sistali shakli tashqi muhitga yuqori darajada chidamli hisoblanadi. Ilmiy tajribalar sistalarning suvda bir necha oy saqlanishini ko'rsatgan. Bu holat epidemiologik xavfni oshiradi. Ichak parazitlari orasida *Giardia lamblia* ham keng tarqalgan. U giardioz kasalligini keltirib chiqaradi. Giardiyalar asosan o'n ikki barmoqli ichakka joylashadi. Tadqiqotlarda giardioz bolalar orasida 20–30 foizgacha uchrashi aniqlangan. Parazitlar ichak shilliq qavatining so'rilish qobiliyatini pasaytiradi. Natijada vitamin va mineral moddalar yetishmovchiligi yuzaga keladi. Bu holat bolaning jismoniy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Qon parazitlari orasida *Plasmodium* turlari alohida ahamiyatga ega. Ular bezgak kasalligini keltirib chiqaradi. Bezgakning hayot sikli murakkabligi bilan ajralib turadi. Parazit rivojlanishining bir bosqichi chivin organizmida kechadi. Ikkinchi bosqichi esa odam tanasida amalga oshadi. Dissertatsion izlanishlarga ko'ra, bezgak bilan kasallangan bemorlarda gemoglobin miqdori sezilarli darajada kamayadi. Eritrotsitlarning parchalanishi kamqonlikka olib keladi. Bezgak xurujlari tana haroratining davriy ko'tarilishi bilan xarakterlanadi. Davolash kechiktirilsa, kasallik o'lim bilan yakunlanishi mumkin. Tropik mintaqalarda bezgak ijtimoiy muammo hisoblanadi. *Trypanosoma* turkumiga mansub parazitlar asab tizimini zararlaydi. Ular uyqu kasalligi rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Leishmania turlari esa teri va ichki a'zolarida parazitlik qiladi. Dissertatsion manbalarda leyshmaniozning uzoq davom etuvchi surunkali kechishi qayd etilgan. Ushbu parazitlar ham hasharotlar orqali yuqadi. Parazit sodda hayvonlar immun tizim faoliyatini susaytiradi. Bu holat ikkilamchi infeksiyalarning rivojlanishiga olib keladi. Protozoal kasalliklar ko'pincha yashirin kechadi. Shu sababli ularni erta aniqlash qiyinlashadi. Tashxis qo'yishda laboratoriya usullari muhim ahamiyatga ega. Mikroskopik tekshiruvlar asosiy diagnostik vosita hisoblanadi. Davolashda maxsus antiprotozooy preparatlar qo'llaniladi. Davolash faqat shifokor nazorati ostida olib borilishi lozim. Profilaktika choralariga amal qilish kasalliklarning oldini olishda hal qiluvchi omildir. Toza ichimlik suvi bilan ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Oziq-ovqat mahsulotlarini sanitariya talablariga muvofiq tayyorlash zarur. Hasharotlarga qarshi kurash choralarini kuchaytirish talab etiladi. Ilmiy dissertatsiyalarda kompleks profilaktik yondashuv eng samarali usul sifatida baholanadi. Parazit sodda hayvonlarni chuqur o'rganish tibbiyot va biologiya fanlari rivojiga xizmat qiladi. Ushbu bilimlar aholi salomatligini muhofaza qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Jadval. Odamda parazitlik qiluvchi asosiy sodda hayvonlar (dissertatsion manbalar asosida)

Parazit turi	Kasallik nomi	Zararlangan tizim	Tarqalish yo'li
<i>Entamoeba histolytica</i>	Amebioz	Ichak, jigar	Suv, oziq-ovqat
<i>Giardia lamblia</i>	Giardioz	Ichak	Suv
<i>Plasmodium</i> spp.	Bezgak	Qon	Chivin
<i>Trypanosoma</i> spp.	Uyqu kasalligi	Asab tizimi	Hasharot
<i>Leishmania</i> spp.	Leyshmanioz	Teri, ichki a'zolar	Hasharot

Xulosa. Odamda parazitlik qiluvchi sodda hayvonlar biologiya va tibbiyot fanlarining eng dolzarb tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. Ushbu parazitlar bir hujayrali bo'lishiga qaramay, murakkab hayot sikliga ega bo'lib, inson organizmida jiddiy patologik jarayonlarni keltirib chiqaradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, protozoal kasalliklar asosan sanitariya-gigiyena sharoitlari yetarli bo'lmagan hududlarda keng tarqaladi. Amebioz, giardioz, bezgak, trypanosomoz va leyshmanioz kabi kasalliklar inson salomatligiga bevosita va bilvosita zarar yetkazadi. Dissertatsion manbalarda ushbu kasalliklarning immun tizimni susaytirishi va surunkali asoratlarga olib kelishi ilmiy asosda isbotlangan. Parazit sodda hayvonlarning hayot siklini chuqur o'rganish ularni erta aniqlash va samarali davolash imkonini beradi. Profilaktik tadbirlar, jumladan toza ichimlik suvidan foydalanish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va hasharotlarga qarshi kurash muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, aholining sanitariya madaniyatini oshirish protozoal kasalliklarning kamayishiga xizmat qiladi. Ushbu maqolada keltirilgan ilmiy tahlillar parazit sodda hayvonlarni o'rganishning nazariy va amaliy ahamiyatini yanada ochib beradi. Olingan xulosalar biologiya va tibbiyot sohalarida olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar uchun muhim manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Cox F.E.G. **Modern Parasitology**. – Oxford: Blackwell Science, 2012.
2. Garcia L.S. **Diagnostic Medical Parasitology**. – Washington DC: ASM Press, 2016.
3. Markell E.K., John D.T., Krotoski W.A. **Medical Parasitology**. – Philadelphia: Saunders, 2019.
4. Bogdanov A.A. **Tibbiy parazitologiya**. – Moskva: Meditsina, 2018.
5. WHO. **World Malaria Report**. – Geneva: World Health Organization, 2023.
6. Ashford R.W., Crewe W. **The Parasites of Homo sapiens**. – London: Taylor & Francis, 2015.
7. Abdullayev A., Qodirov B. **Parazitologiya asoslari**. – Toshkent: Fan, 2020.
8. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. **Parazitar kasalliklar bo'yicha metodik qo'llanma**. – Toshkent, 2022.
9. Beaver P.C., Jung R.C., Cupp E.W. **Clinical Parasitology**. – Philadelphia: Lea & Febiger, 2017.
10. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti materiallari asosida dissertatsion tadqiqotlar to'plami. – Toshkent, 2021.